

з проникненням менеджменту в управлінську діяльність керівників ПТНЗ.

В цілому можна відзначити, що організація безперервного процесу професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ у післядипломній системі освіти є актуальною сучасною проблемою. Її рішення бачиться в удосконаленні наявної системи та використанні повною мірою наукових і методологічних розробок у галузі навчання дорослих.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Васильченко Л.В. Управлінська культура і компетентність керівника / Л.В. Васильченко. – Х. : Основа, 2007. – 176 с. (Б-ка журн. «Управління школою». Вип. 3(51)).
2. Волобуєва Т.В. Самоосвітня діяльність керівника / Т.В. Волобуєва. – Харків : Основа, 2005. – 96 с.
3. Кремень В.Г. Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми / В.Г. Кремень // Управління освітою. – 2011. – № 2(254). – С. 3–5.
4. Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) / В.Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с. – С. 105.

5. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития : [учеб. пособие для студентов сред. пед. заведений] / В.Г. Маралов. – М. : Академия, 2002. – 256 с.

6. Найн А.Я. Инновации в образовании / А.Я. Найн. – Челябинск : ГУ ПТО адм. Челяб. области: Челяб. филия ИПО МОРФ, 1995. – 228 с.

7. Олійник В.В. Наукові основи управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників профтєхосвіти : [монографія] / В.В. Олійник. – К. : Міленіум, 2003. – 594 с.

8. Педагогіка і психологія професійної освіти: Результати досліджень і перспективи : [збірник наук. праць] / за ред. І.Я. Зязюна, Н.Г. Ничкало ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2001. – 679 с.

9. Погрібна Н. Управління школою по-новому ... / Н. Погрібна. – К. : Шкільний світ, 2009. – 112 с.

10. Рибалко Л.С. Методолого-теоретичні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя (акмеологічний аспект) : [монографія] / Л.С. Рибалко. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2007. – 443 с.

11. Хриков Є.М. Педагогічні умови як складова наукових знань / Є.М. Хриков // Шлях освіти. – 2011. – № 2(60). – С. 11–15.

УДК 378.094+371

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У КОНТЕКСТІ ПРАКСЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Лісна-Міськів Н. Є., аспірант
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
викладач кафедри педіатричних (клінічних) дисциплін
ВНКЗ ЛОР «Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини
імені Андрея Крупинського»

У статті досліджено підходи науковців до потреби формування у майбутніх медичних сестер-бакалаврів особистісно-професійних якостей під час навчання у вищих медичних навчальних закладах. На основі праксеологічного підходу було встановлено, що на якість професійної підготовки майбутніх медичних фахівців найбільше впливають конкретні особистісні та професійні якості, які виступають основою мотиваційної спрямованості усієї професійної діяльності. Обґрунтовано, що на основі праксеологічного підходу до особистісно-професійних якостей слід віднести милосердя і толерантність. У процесі дослідження встановлено сутність та представлена їх характеристика. Доведено, що саме ці якості дають можливість майбутнім медичним сестрам якісно реалізовувати свої професійні функції та суттєво підвищують готовність до професійної діяльності.

Ключові слова: особистісно-професійні якості, милосердя, толерантність, майбутні медичні сестри, професійна підготовка, праксеологічний підхід.

В статье исследованы подходы ученых к необходимости формирования у будущих медицинских сестер-бакалавров личностно-профессиональных качеств при обучении в высших медицинских учебных заведениях. На основе праксеологического подхода было установлено, что на качество профессиональной подготовки будущих медицинских специалистов больше всего влияют конкретные личностные и профессиональные качества, которые выступают основой мотивационной направленности всей профессиональной деятельности. Обосновано, что на основе праксеологического подхода к личностно-профессиональным качествам следует отнести милосердие и толерантность. В процессе исследования установлена сущность и представлена их характеристика. Доказано, что именно эти качества

дают возможность будущим медицинским сестрам качественно реализовывать свои профессиональные функции и существенно повышают их готовность к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: *личностно-профессиональные качества, милосердие, терпимость, будущие медицинские сестры, профессиональная подготовка, прагматический подход.*

Lisna-Miskiv N.E. THE FORMATION OF PERSONAL-PROFESSIONAL QUALITIES OF FUTURE MEDICAL NURSES IN THE CONTEXT OF PRAXEOLOGICAL APPROACH

The article investigates the scientists' approaches to the need for the formation of future medical Bachelor nurses personal and professional qualities during the studying at higher medical educational institutions. On the basis of praxeological approach, it was established that the quality of professional training of future medical professionals is the most influenced by specific personal and professional qualities that serve as the basis for the motivation of all professional activities. It is substantiated that on the basis of the praxeological approach to personal and professional qualities it is necessary to include mercy and tolerance. In the course of the research, the essence is established and its characteristic is presented. It is proved that these qualities make it possible for future medical nurses to carry out their professional functions in a qualitative way and increase significantly the readiness for professional activity.

Key words: *personal and professional qualities, mercy, tolerance, future medical nurses, professional training, praxeological approach.*

Постановка проблеми. У нашій країні традиційно склалися уявлення про медичну сестру, як про помічника лікаря, що виконує тільки допоміжні функції. У зв'язку з цим сестринська справа довгий час залишалася другорядною частиною охорони здоров'я, позбавленою самостійності. Як наслідок такого стану речей, сьогодні можна спостерігати певну недооціненість професії медичної сестри. Такий стан речей потребує суттєвих змін, а тому на порядок денний поставлено питання суттєвого вдосконалення професійної підготовки сестринського медичного персоналу з освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» під час навчання у вищих медичних навчальних закладах (ВМНЗ).

Майбутній фахівець для ефективної реалізації своєї професійної діяльності повинен володіти певним комплексом професійних та особистісних якостей. У цьому контексті не є виключенням і медичні сестри. Пріоритетною позицією у нашому дослідженні є те, що для формування у майбутніх медичних сестер-бакалаврів належного рівня готовності до професійної діяльності необхідне поєднання професійних і особистісних якостей, що базуються на прагненні до самореалізації у майбутній професійній діяльності.

У статті 4 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» окреслено основні принципи охорони здоров'я: гуманістична спрямованість, забезпечення пріоритету загальнолюдських цінностей тощо. Виходячи з цього, формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер-бакалаврів повинно базуватися не лише на розвитку фахових знань та умінь, а й передбачати формування у студентів необхідних професійних та особистісних якостей. Підтвердження цієї позиції задекларовано й у Етичному

кодексі медичної сестри [2], який було прийнято на I з'їзді медичних сестер України в 1999 році, що проводився в м. Чернівцях. Так, у цьому документі наголошено на тому, що медичні сестри повинні дотримуватися стандарту поведінки щодо морально-етичних норм в охороні здоров'я населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі вивчення означеного кола проблематики було з'ясовано, що питання формування професіоналізму медичних сестер вивчали Л. Борисюк, М. Дем'янчук, С. Левківська, І. Мельничук, І. Радзівська, Л. Романишина, О. Шавальова, З. Шарлович та ін. Встановлено, що у публікаціях Н. Дуб, П. Кузьмінського, П. Сидоренка, К. Соцького, Т. Тимошук, Т. Чернишенко та ін. розкрито теоретичні та методичні проблеми становлення медсестринської освіти в Україні. Напрацювання С. Андрейчин, Г. Кліщ, В. Лісового, Н. Ліщенко, Л. Мілевської, Г. Паласюк та ін. стосуються характеристики сестринської справи у зарубіжних країнах.

З метою психолого-педагогічної аргументації вагомості формування особистісних та професійних якостей, наведемо позицію О. Дубасенюк [12], яка доводить, що професійна компетентність є багатофакторним явищем, що впливає на майбутнє особистісне та професійне становлення студента як професіонала, а ще – це ціннісна сфера особистості. Науковець доводить, що компетентність базується на особистісних та професійних якостях, які є направляючим орієнтиром і центральним фактором, що регулюють діяльність, визначаючи напрям і особливості поведінки особистості. У психолого-педагогічній літературі існують доволі різноманітні погляди на спектр особистісно-професійних якостей, якими має володіти майбутній фахівець. Педагоги, які працюють у ВМНЗ (Т. Закусилова,

О. Ісаєва, Т. Кир'ян, О. Корж, Г. Олеськова, З. Шарлович та ін.), також не виробили єдиної концептуальної позиції стосовно цього питання. Усі наведені аргументи покладено в основу написання статті.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати наукові підходи фахівців щодо сутності та спектру особистісно-професійних якостей майбутніх медичних сестер та виокремити і проаналізувати найбільш суттєві з них.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукова дефініція поняття «особистісні якості» визначається у довідковій науковій літературі як «складні соціально та біологічно обумовлені компоненти особистості, що включають у себе психічні процеси, властивості, утворення, стійкі стани і визначають стійку поведінку особистості у соціальному та природному середовищі» [7, с. 359]. Професійні якості – «це інтегрована сукупність професійних і особистісних якостей, яка виникає внаслідок трансформації професійно важливих знань, вимог і вмінь в особистості та виявляється у більш ефективній діяльності» [13, с. 192].

Тобто, професійні якості сприяють формуванню позитивного ставлення до майбутньої професії, формують прагнення до особистісного зростання та професійного вдосконалення. Професійні якості відповідають на такі життєво важливі прояви, як самоактуалізація, здатність розв'язувати проблеми, усвідомлювати своє професійне «Я», визначати власну життєву позицію, долати труднощі, керувати своєю поведінкою та діяльністю.

Вважаємо, що нині необхідно вдало поєднати особистісні та професійні якості для того, щоб виробити чіткий спектр найбільш вагомих особистісно-професійних якостей, які матимуть вагомий вплив на формування професіоналізму у майбутніх медичних сестер-бакалаврів під час професійної підготовки. Вважаємо, що ці якості слід обирати, базуючись на основних вимогах, які декларує праксеологічний підхід (Ю. Богоявленська, В. Діденко, І. Колесніков, Л. Комаха, Т. Пцоловский та ін.). Пріоритетною позицією у нашому дослідженні є те, що для формування у майбутніх медичних сестер-бакалаврів належного рівня готовності до професійної діяльності під час навчання у ВМНЗ має базуватися на поєднанні професійних якостей і особистісних позицій, прагнення до саморозвитку та самореалізації у своїй майбутній професійній діяльності. Наведемо найбільш переконливі аргументи, що спонукали нас до такої думки.

У контексті проведеного аналізу особистісних якостей актуальним вважаємо погляди науковців, що працюють у ВМНЗ О. Ісаєвої [4], О. Корж [8] та Г. Олеськової [11]. Зокрема О. Ісаєва переконливо доводить, що «професійне навчання у вищих закладах освіти України варто спрямовувати на оволодіння студентами сучасних компетентностей, в основу яких закладено культуру, мораль та етику особистості як базові складники медичної освіти» [4, с. 82].

У дисертаційному дослідженні О. Корж акцентовано увагу на тому, що особливої актуальності набувають питання пошуку нових концепцій підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері охорони здоров'я щодо формування їх професійно значущих якостей, «бо наявність останніх – це гарант успішного виконання функціональних обов'язків, де пріоритетним є цінність людського життя» [8, с. 7]. На думку Г. Олеськової, «розвиваючи фахові компетенції, не слід забувати і про розвиток духовної культури студентів, приділяти увагу формуванню таких людських чеснот, як порядність, доброта, милосердя, чуйність, делікатність, тактовність, ввічливість, лагідність» [11, с. 111].

Наведемо ще деякі позиції та думки науковців-медиків стосовно ролі особистісних та професійних якостей. Зокрема, на доцільності ініціації якісного оновлення змісту професійної підготовки медичних фахівців, виховання у них духовно-моральних особистостей на основі сучасної культурологічної парадигми освіти наголошує у своїй публікації О. Кравченко [9]. Дослідниця відзначає, що майбутні медичні сестри мають опановувати «мову фольклору, мову біології, фізіології, що разом з довірою, ніжністю, терплячістю, ввічливістю стимулює видужання або притамовує біль» [9, с. 73].

Поділяємо позицію Т. Закусилової [3, с. 409] у тому, що у майбутніх медичних сестер необхідно формувати ідеї добра, правди та краси, особливо акцентується увага на формуванні у студентів-медиків милосердя, співчуття, толерантності, делікатності, вміння зберігати лікарську таємницю, утверджувати глибоке розуміння загальнолюдських моральних цінностей і громадянського обов'язку.

У процесі дослідження встановлено, що науковці виокремлюють доволі різноманітний спектр особистісно-професійних якостей майбутніх фахівців у галузі медицини. У статті В. Іщук [5] наголошено на тому, що професійна підготовка у ВМНЗ має передбачати формування у студентів-медиків

професійно важливих якостей, «які достатні для професійного зростання, зміни профілю роботи, а також інноваційної діяльності» [5, с. 79]. Щодо переліку особистісних якостей, то авторка виокремлює такі, як: організованість, милосердя, відповідальність, гуманізм, емпатійність, ініціативність.

У статті І. Лембрик [10] подано дещо інший список професійних якостей та особистісних цінностей, а саме наголошено на вагомості шляхетності, людяності, толерантності, відданості своїй справі та пацієнтам. Науковець відзначає, що «ці риси необхідно прищеплювати та розвивати вже зі студентської лави, оскільки вони суттєво допоможуть у подальшому становленні майбутнього фахівця» [10, с. 226]. У баченні Т. Кир'ян [6, с. 114], такі особистісні якості як милосердя, співчуття, співпереживання, терпіння, толерантність, цілеспрямованість – повинні бути в обов'язковому порядку сформованими у майбутніх медичних сестер під час навчання.

Тобто, ми повністю поділяємо позицію науковців [3; 4; 5; 6; 8; 9; 11] стосовно того, що головний акцент у професійній підготовці майбутніх медичних сестер під час навчання у ВМНЗ необхідно зробити на формуванні таких особистісно-професійних якостей як *милосердя* і *толерантність*. Обґрунтуємо свою позицію.

У психолого-педагогічному контексті милосердя передбачає співчутливу та діяльну любов до людей, до всього живого, готовність допомагати кожному нужденному завдяки великому людинолюбству. Милосердя як чеснота ґрунтується на поважанні чеснот іншої людини, доброзичливості, чуйності, турботі та активній допомозі. У нашому розумінні милосердя є надзвичайно вагомою рисою для професійної діяльності майбутньої медичної сестри, яке передбачає готовність до відкритого діалогу з суб'єктом, який потребує медичної допомоги, базується на: поєднанні співпереживання, співчуття до хворого; моральних уявлень про любов до людей; добро, необхідність пробачення, терплячисті, турбота про ближнього, надання реальної допомоги, прагнення діяти адекватно до своїх професійних знань і особистих почуттів.

Вважаємо, що формування такої особистісної якості як милосердя на засадах праксеологічного підходу має здійснюватися у ході засвоєння як теоретичного матеріалу з професійно-орієнтованих дисциплін, так і під час проходження практики у стаціонарних лікувальних закладах. Зокрема, навчальна діяльність має бути зорієнтована на розв'язання професій-

них ситуацій та завдань, які передбачають формування умінь щодо побудови виважених стосунків між лікарем, медичною сестрою та пацієнтом. Причому кожна ситуація має залучати різні варіанти вияву майбутніми фахівцями милосердя різноманітними вербальними способами, зазвичай з допомогою фраз на зразок: «Будь-ласка, не хвилюйтеся», «Хвилинку зачекайте», «Не переживайте, це не так страшно», «Потерпіть ще трішки, скоро все закінчиться і буде значно легше та краще», «Ми разом з цим усім впораємося і Ви будете здорові» і т.д. Практична підготовка майбутніх медичних сестер у стаціонарних медичних закладах дасть можливість майбутнім медичним сестрам виявляти милосердя під час виконання своїх професійних обов'язків.

Зупинимося на аналізі потенціалу *толерантності*, яку трактують у довідковій педагогічній літературі як «терпимість до чужих думок і вірувань та походить від латинського слова «tolerans» [1, с. 332]. Обґрунтовуючи толерантність в якості особистісно-професійної якості майбутньої медичної сестри ми виходили з позицій про те, що толерантна особистість охоплює такі складові, як: емпатію, комунікативність, гуманність, співробітництво, компетентність, демократизацію, духовність. Це самі ті риси, які потрібні медичній сестрі для якісної реалізації своїх професійних обов'язків.

Встановлено, що першим документом, у якому було піднято питання про толерантність, прийнято вважати «Загальну декларацію прав людини». Зокрема, у статті 2 цього документу було задекларовано, що «кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені цією Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить». Згодом, рішенням Генеральної Асамблеї ООН у 1996 р. ухвалено «Декларацію принципів толерантності», яка проголошувала, що толерантність – це чеснота, яка робить можливим досягнення миру і сприяє заміні культури війни культурою миру. Таким чином, толерантність розглядається як універсальна цінність людства, яка є необхідною складовою сучасності. У цьому контексті очевидним є те, що медична сестра також має бути толерантною.

Як зазначають провідні педагоги та психологи, високий рівень сформовано-

сті толерантності дозволить майбутньому фахівцеві ефективно взаємодіяти під час реалізації професійної діяльності та забезпечить йому високу стійкість до численних професійних стресів, а також сприятиме ефективній побудові своєї професійної кар'єри. У практичному сенсі толерантність безпосередньо проявляється у свідомому придушенні власного почуття несприйнятливості іншої людини. В узагальненому вигляді, толерантність це інтегративна моральна цінність, що характеризується доброзичливим ставленням, дозволяє виявляти повагу і довіру, виступає як спосіб подолання тривожності через вироблення емоційної стійкості.

Толерантність як особистісно-професійна якість медичної сестри має виступати основою її професійного світосприйняття, що безпосередньо базується на домінуванні загальнолюдських цінностей у професійній діяльності та має пронизувати собою усі ключові компетентності майбутнього фахівця. Вона є запорукою формування толерантної (комфортної) психологічної атмосфери у колективі лікувальної установи, а також сприймається як передумова збагачення і зміцнення стосунків між колегами та пацієнтами. На основі толерантності медична сестра має змогу утвердитися як носій якостей культурної людини, яка уміє ефективно володіти власними емоційними станами. Тобто, майбутній сестринський персонал ще під час навчання у ВМНЗ має навчитися бути доброзичливим і терпимим, а у їхньому професійному спілкуванні має панувати відкритість.

У контексті праксеологічного підходу формування толерантності передбачає включення до змісту підготовки майбутніх медичних сестер практичних завдань інноваційного змісту, які безпосередньо спрямовані на формування цієї особистісно-професійної якості. Задекларовані кроки є необхідними з огляду на те, що медичні фахівці повинні мати високий рівень толерантності для якісного виконання професійних обов'язків.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, на основі проведеного узагальнення напрацювань науковців було виокремлено дві особистісно-професійні якості, які найбільш часто науковці пропагують у своїх напрацюваннях. Зокрема, до найбільш вагомих особистісно-професійних якостей майбутніх медичних сестер необхідно віднести милосердя і толерантність. У контексті наведених аргументів вважаємо, що основні ідеї гуманізму, добропорядності й терпимості повинні імплементуватися у процес формування готовності студентів

до професійної діяльності на основі розвитку у студентів ВМНЗ таких особистісно-професійних якостей як толерантність та милосердя.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі будуть спрямовані на практичну розробку психолого-педагогічного тренінгу, який би сприяв у розвитку толерантності та милосердя як особистісно-професійних якостей у майбутніх медичних сестер ще під час навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Етичний кодекс медичної сестри України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://on2.docdat.com/docs/1537/index-13243-1.html>
3. Закусилова Т.О. Педагогічні умови формування основ професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки / Т.О. Закусилова // Молодий вчений. – 2016. – № 7. – С. 407–410.
4. Ісаєва О.С. «Професійна цілісність і чесність» майбутніх лікарів / О.С. Ісаєва // Зб. наук. праць «Педагогічні науки». – Випуск LXXII. – Том 2. – Херсон : Херсонський державний університет, 2016. – С. 81–84.
5. Ішук В.В. Професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі на основі компетентнісного підходу / В.В. Ішук // Професійна освіта: методологія, теорія та технології : зб. наук. праць / [ред. колегія: Доброскок І.І. (голов. ред) та ін.]. – Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я.М., 2017. – Вип. 5/1. – С. 74–85.
6. Кир'ян Т. Реформування вищої медичної школи та визначення основних напрямів виховання майбутніх медсестер у кінці ХХ – на початку ХХІ століття / Т. Кир'ян // Зб. наук. праць Національної академії державної прикордонної служби України. Серія : педагогічні науки / [гол. ред. О.В. Діденко]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2016. – № 5(7). – С. 110–125.
7. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М. : Март ; Ростов н/Д : Март, 2005. – 448 с.
8. Корж О.Ю. Формування професійно значущих якостей майбутніх лікарів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / О.Ю. Корж ; Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет». – Слов'янськ, 2014. – 20 с.
9. Кравченко О. Професійна підготовка медичних сестер у медичному коледжі: аксіологічний підхід / О. Кравченко // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2013. – Вип. 6. – С. 69–74.
10. Лембрик І. Мотивація до навчання та професійного самовдосконалення при вивченні педіатрії на старших курсах / І. Лембрик // Гірська школа Українських Карпат. Наукове фахове видання з педагогічних наук; головний ред. В. Хрущ. – № 15. – Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2016. – С. 224–228.

11. Олесюкова Г.Г. Застосування сучасних технологій фахової підготовки сестринського персоналу в Україні / Г.Г. Олесюкова // Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доп. V Всеукр. наук.-практ. конференції (Хмельницький, 30–31 березня 2017 р.) [ред. кол. Є.М. Потапчук та ін.]. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – С. 111–112.

12. Професійна педагогічна освіта: компетентісний підхід : [монографія] / за ред. О.А. Дуба-

сенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 412 с.

13. Ямчук Т.Ю. Розвиток професійних якостей особистості майбутнього фахівця / Т.Ю. Ямчук, М.А. Чакава // Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості в освітньому просторі : зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Мукачеве, 17-18 травня 2017 р.) ; ред. кол. : Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачеве : Вид-во МДУ, 2017. – С. 191–193.

УДК 37.091.12.046 – 021.68:57:005.336.2

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Мазаєва К.В., викладач кафедри
теорії і методики викладання природничо-математичних
і технологічних дисциплін
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради

У статті надається теоретичне обґрунтування необхідності оновлення форм організації навчання вчителів біології у системі післядипломної педагогічної освіти, використання активних методів і засобів навчання, що відповідають сучасним дидактичним вимогам та сприяють ефективному розвитку предметної, методичної, психолого-педагогічної, інформаційно-комунікаційної, соціальної компетентностей. Описано форми організації навчання вчителів біології на курсах підвищення кваліфікації із застосуванням інтерактивних методів навчання. Показано значення застосування сучасних інтерактивних методів і форм навчальної діяльності у підвищенні рівня сформованості ключових компетентностей учителів біології.

Ключові слова: методика, методи, форми організації навчання, інтерактивні методи, ключові компетентності.

В статье изложено теоретическое обоснование необходимости обновления форм организации обучения учителей биологии в системе последипломного педагогического образования, использования активных методов и средств обучения, которые соответствуют современным требованиям дидактики и содействуют эффективному развитию предметной, методической, психолого-педагогической, информационно-коммуникационной и социальной компетентностей. Описаны формы организации обучения учителей биологии на курсах повышения квалификации с использованием интерактивных методов обучения. Показано значение применения современных методов и форм организации учебной работы в повышении уровня сформированности ключевых компетентностей учителей биологии.

Ключевые слова: методика, методы, формы организации обучения, интерактивные методы, ключевые компетентности.

Mazaieva K.V. METHODOLOGY FOR DEVELOPMENT OF KEY COMPETENCIES OF BIOLOGY'S TEACHERS

The article presents the theoretical rationale for the need to update forms of the organization of training biology's teachers in the system of Postgraduate Pedagogical Education, use of active methods and learning tools that correspond to modern requirements of didactics, promote effective development of the subject, methodical, psychological and educational, of information and communications and of social competencies. We describe the forms of organization of training biology's teachers in the refresher courses with use of interactive teaching methods.

The decisive key competencies of biology' teachers are professional (subject matter, methodical, psychological and pedagogical), environmental, information, communication, entrepreneurial and social competence.

The effective development is possible during training teachers to training courses in the system of Postgraduate Education in conditions of proactively training and the use of modern methods and forms of teaching.

Key words: method, methods, forms of training organization, Interactive Techniques, key competencies.